

Ohjelmatuen instrumenttikuvaus

Ohjelmatuki suomalaisille kansalaisjärjestöille tukee Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamista. Suomen kehitysyhteistyö edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista ja Agenda 2030:n kantavaa periaatetta, että ketään ei jätetä kehityksestä jälkeen. Osana Suomen kehitysyhteistyötä ohjelmatuella vahvistetaan kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä, joita ovat toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet sekä elinvoimainen kansalaisyhteiskunta. Ohjelmatuella suomalaiset kansalaisjärjestöt vahvistavat kehittyvien maiden aktiivisia ja moniäänisiä kansalaisyhteiskuntia sekä niiden toimintaedellytyksiä pitkäjänteisesti. Ohjelmatuessa korostuvat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien oikeuksien monipuolinen ja systemaattinen edistäminen. Tuettavien ohjelmien tulee olla linjassa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon kanssa. Ohjelmatukea voidaan myöntää tietyin edellytyksin myös järjestöjen humanitaariseen työhön.

Ohjelmatuki on valtionavustuslain mukaista harkinnanvaraista rahoitusta suomalaisten kansalaisjärjestöjen monivuotisille kehitysyhteistyön ja humanitaarisen toiminnan ohjelmallisille kokonaisuuksille. Ulkoministeriö myöntää ohjelmatukea neljän vuoden välein järjestettävillä avoimilla hakukierroksilla. Kaiken toiminnan tulee täyttää OECD:n kehitysapukomitean (DAC) määrittelemät julkisen kehitysavun kriteerit (nk. ODA-kriteerit). Ohjelmatukea voidaan harkinnan perusteella myöntää kaikkiin OECD:n kehitysapukomitean (DAC) määrittelemiin julkisen kehitysavun vastaanottajamaihin tai muuhun ODA-kelpoiseen toimintaan. Vastaanottaessaan ohjelmatukea järjestö sitoutuu noudattamaan Suomessa voimassa olevaa, kehitysyhteistyön toimeenpanoon soveltuvaa lainsäädäntöä sekä valtionavustuksen käyttämistä koskevia ehtoja. Valtionavustuksen saaja on julkisoikeudellisessa suhteessa ulkoministeriöön ja kantaa täyden vastuun myönnetyn avustuksen käytöstä, myös niiltä osin kuin se käytetään kohdemaissa.

Ohjelmatuella toimivien järjestöjen toimintatavat ja erityisosaaminen edistävät kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta. Ohjelmatukea kohdennetaan kansalaisyhteiskunnan toimijoille, joilla on valmius toimia kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi omien strategioidensa kautta. Toiminnalla tulee olla selkeästi määritellyt tulostavoitteet ja pitkän aikavälin kehitysvaikutus. Ohjelmia toteutetaan kumppaniverkoston kanssa laaja-alaisesti useissa maissa ja niissä korostuu vahva paikallinen omistajuus. Ohjelmatuella toimiminen edellyttää järjestöltä vahvaa osaamista tulosperustaisuudesta, tulosten ja vaikutusten seurannasta ja arvioinnista sekä riskienhallinnasta. Läpinäkyvyys ja tilivelvollisuus ovat tärkeitä toiminnan periaatteita. Ohjelmien tulee kehitysyhteistyön osalta noudattaa ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa.

Ohjelmatuella toimivia järjestöjä kannustetaan yritysyrityshöön, monitoimijayhteistyöhön sekä yhteistyöhön Suomen edustustojen kanssa. Järjestöjen on hyvä maatasolla huomioida muu Suomen kehitysyhteistyörahoituksella tuettu toiminta. Ulkoministeriö kannustaa järjestöjä toteuttamaan ministeriön rahoittamia ohjelmia erityisesti vähiten kehittyneissä maissa (ns. LDC-maat) ja hauraisissa konteksteissa siltä osin kuin ohjelmilla saavutetaan toimintaympäristöissä erityistä lisäarvoa.

Humanitaarinen apu

Ohjelmatukea voidaan vuodesta 2026 alkaen myöntää myös humanitaaristen hätätilanteiden hoitamiseen niille suomalaisille järjestöille, joilla on Euroopan komission pelastuspalvelun ja humanitaarisen avun pääosaston (DG ECHO) kumppanuusstatus. Humanitaarisia hätätilanteita ovat

aseellisen selkkauksen, luonnonkatastrofin, muun katastrofin tai ilmastonmuutoksen aiheuttamat kriisit, jotka YK-järjestelmä, Kansainvälisen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike tai apua vastaanottavan maan oma hallitus määrittelevät humanitaariseksi hätätilanteeksi. Humanitaarisen avun tarkoitus on auttaa ihmisiä selviytymään hätätilanteessa. Samalla humanitaarinen apu tukee mahdollisuuksien mukaan yhteisöjen varhaista toipumista kriiseistä muun muassa suojelemalla ympäristöä ja elinkeinoja sekä edistämällä niiden elpymistä. Suomi painottaa humanitaarisen avun antamisessa kaikkein haavoittuvimpien auttamista. Suomi kiinnittää erityistä huomiota vammaisinkluusioon. Humanitaarinen apu noudattaa tarveperustaista lähestymistapaa.

Nelivuotisen ohjelmatuena myötä humanitaarista työtä tekevät kansalaisjärjestöt voivat joustavammin vastata toimialansa puitteissa kaikkein akuuteimpiin humanitaarisiin tarpeisiin maatasolla. Järjestöt voivat näin hyödyntää paremmin omaa asiantuntijuuttaan ja pyrkiä kestävämpiin ratkaisuihin myös pitkittyneissä kriiseissä.

Neksus-toiminnot

Pitkittyneissä kriiseissä Suomi edistää rauhanvälityksen, kehitysyhteistyön sekä humanitaarisen avun yhteistyötä, johdonmukaisuutta ja täydentävyyttä. Järjestöjen ohjelmakokonaisuudet voivat tukea erilaisia neksus-toimintoja, joissa kriisien ennaltaehkäisy, kehitysyhteistyö, rauhantyyne ja humanitaarinen apu voidaan sovittaa yhteen vaikuttavuuden varmistamiseksi. Neksus-lähestymistavassa otetaan huomioon se, ettei tilanteiden kehityskulku aina ole lineaarinen jatkumo, vaan humanitaariset tarpeet, kehitysyhteistyön edellytykset ja rauhanvälityksen välttämättömyys voivat olla olemassa samassa tilanteessa, samanaikaisesti. Neksus-toimintoja voi sisältyä myös niiden järjestöjen ohjelmiin, joilla ei ole ECHO-statusta, ja joille ei myönnetä rahoitusta varsinaiseen humanitaariseen apuun.

Ohjelmatuella voidaan edistää myös ilmastonmuutoksen hillintää, siihen sopeutumista ja luontokadon torjumista. Konfliktien ja luonnonkatastrofiensa aiheuttamat vahingot hidastavat kehitystä merkittäväällä tavalla. Ohjelmatuella voidaan käyttää riskien ennakointiin ja ennaltaehkäisyyn, vähentämiseen ja resilienssin vahvistamiseen.